

Parlamentní kontrola hospodaření nejvyšších kontrolních institucí ve vybraných zemích EU – komparace a doporučení pro ČR

MARCELA CUPALOVÁ*

Abstract: Parliamentary control of Supreme Audit Institution in chosen EU Member States – Comparison and Recommendations for the Czech Republic

Implementing the budget of the Supreme Audit Institution (SAI) has recently become quite a serious problem in the Czech Republic. Thus this study focuses on parliamentary control of budget implementation, and control of SAI budget implementation especially. First, it analyses the function of parliamentary control generally as it has already been elaborated in the existing theoretical literature and comparative studies. Then it focuses on parliamentary control of the SAI's budget implementation in chosen EU member states. It compares the legislation (especially the Constitution and Acts on SAI) of individual countries and comes to the conclusion that in spite of significant differences in names, position, competencies and duties of the SAI in individual states, most SAIs have a relation of close responsibility to Parliament. The study also examines Czech legislation about the SAI and compares it with the Lima declaration and praxis in other EU member states. On the basis of this analysis, it strives to give some recommendations to improve Czech legislation and parliamentary control of SAI budget implementation.

Keywords: Supreme Audit Institution, parliamentary control, budget implementation, Lima declaration

Hospodaření Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) se u nás stalo v poslední době vysoce aktuálním tématem, zvláště v souvislosti s nalezenými problémy. Vyhroutil se přitom spor mezi Kontrolním výborem Poslanecké sněmovny a prezidentem NKÚ ohledně toho, zda má Kontrolní výbor pravomoc hospodaření NKÚ podrobně přezkoumávat. Prezident NKÚ odmítl spolupráci s poslanci při kontrole hospodaření úřadu – přesněji odmítl poslancům poskytnout podklady pro tuto kontrolu. V tiskovém prohlášení uvedl, že tak chce bránit nezávislost NKÚ před zásahy politiků a jejich snahou ovlivnit kontrolu. Žádná právní norma podle něj nedefinuje, jak má proces kontroly přesně vypadat, a pokud nejsou předem nastavená procesní pravidla, není možné prokázat skutečný stav fungování NKÚ a kontrola hospodaření může být pouhým politickým soudem. Kontrolní výbor sněmovny ovšem postup prezidenta NKÚ

* Ing. Marcela Cupalová, Ph.D. Parlamentní institut PSP ČR, Sněmovní 3, 118 00 Praha – Malá Strana, e-mail: cupalovam@psp.cz, a Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, U Santošky 17, 150 00 Praha 5, e-mail: Marcelacu@seznam.cz.

vnímá jako pouhou obstrukci a znemožňování výkonu kontroly ze strany sněmovny. Podjatost odmítá a argumentuje tím, že kontrolu má fyzicky provádět auditorská firma KPMG.

Vzhledem k aktuálnosti tohoto tématu a dlouhodobě problematické úpravě NKÚ v naší legislativě studie analyzuje parlamentní kontrolu hospodaření nejvyšších kontrolních institucí. Nejprve se zaměřuje na funkce parlamentní kontroly hospodaření a rozpočtu obecně, přičemž vychází z existující teoretické literatury i z poznatků vyplývajících z již dříve provedených komparativních výzkumů. Poté se zaměřuje na parlamentní kontrolu hospodaření kontrolních institucí v okolních státech a ve vybraných zemích EU, přičemž vychází především z ústav a zákonů upravujících postavení, pravomoci a povinnosti nejvyšších kontrolních institucí v daných státech. Poté analyzuje právní úpravu postavení NKÚ v naší legislativě, srovnává ji s praxí v jiných zemích EU a s Lidskou deklarací, která je základním mezinárodním dokumentem stanovujícím požadavky na právní úpravu postavení a nezávislosti kontrolních institucí. Na základě této analýzy studie formuluje nedostatky české úpravy a pokouší se na závěr poskytnout i určitá doporučení pro zlepšení stávající praxe.

1. Parlamentní kontrola veřejných výdajů v teorii a praxi

Parlamentní kontrolou se rozumí „přezkoumávání, monitoring a dohled nad vládou a veřejnými institucemi, včetně implementace politik a legislativy“ (Yamamoto 2007: 9). Tato definice se soustředí především na účel a povahu dohledových aktivit spíše než na proceduru. Parlamentní kontrola zahrnuje práci parlamentních výborů, plenárních zasedání, stejně jako slyšení v průběhu parlamentního schvalování zákonů a rozpočtového cyklu. Z této definice vyplývají klíčové funkce parlamentního dohledu, kterými jsou odhalování a prevence zneužití moci, prevence arbitrárního a nelegálního chování ze strany vlády a dalších institucí hospodařících se státním majetkem, udržování vládní odpovědnosti v tom, jak využívá prostředky daňových poplatníků (zabránění plýtvání vládou a dalších institucí hospodařících se státním majetkem a zlepšení efektivity a úspornosti vládních činností), zajištění realizace politik vyhlášených vládou a schválených parlamentem (monitoring dosahování vytyčených cílů), zvýšení transparentnosti vládních aktivit a posílení důvěry veřejnosti ve vládu, což je samo o sobě podmínkou efektivního naplňování politik (Yamamoto 2007: 11). Parlamentní kontrola státní správy je tak hlavní formou demokratického dohledu nad exekutivou. Na rozdíl od soudní kontroly je v podstatě otevřená a neomezená, co se týká obsahu, a proto také nemá v jednotlivých případech nápravné působení (Matronardi 1991: 22). Parlamentní kontrola je primární kontrolou s ohledem na požadavky principu demokracie, její vnitřní otevřenost ale znamená, že ačkoli se řídí všemi ústavními a právními principy, je na druhou stranu také ovlivňována politickými a ekonomickými zájmy a osobními postoji a přesvědčeními, které mohou být u jednotlivých aktérů velmi odlišné v souvislosti s jejich ideologickým zakotvením. Hlavní formou parlamentního dohledu je kontrola hospodaření a rozpočtu, která poskytuje parlamentu silný kontrolní prostředek pro účinnou regulaci budoucího jednání vlády a dalších institucí hospodařících se státním majetkem v jednotlivých oblastech (Matronardi 1991: 23).

Aby mohl parlament efektivně vykonávat své kontrolní funkce, používá různé nástroje. Některé jsou stanoveny přímo v Ústavě, častěji jsou ovšem součástí pravidel, která upravují parlamentní procedury (většinou Jednací řád). Mezi tyto nástroje patří pravomoc žádat vládu

o informace a vysvětlení její politiky, parlament může také obdržet informace ze zdrojů mimo vládu a může vyjádřit svůj názor na počínání vlády a veřejného sektoru. V poslední době se zájem zaměřuje stále více na parlamentní výbory. Podle komparativní studie Meziparlamentní unie, která zahrnuje 88 parlamentů po celém světě, stálé výbory ve většině parlamentů dohlíží na program odpovídajících vládních sektorů, včetně rozpočtu (Yamamoto 2007: 11). Dále mohou být také zřízeny vyšetřovací výbory (komise), které mají za úkol prozkoumat aspekty určitých politik a sledovat odpovědnost dotčených úředníků. Veřejná slyšení parlamentních výborů jsou dalším nástrojem informování veřejnosti o těchto záležitostech. Klíčovým fórem pro dohled nad exekutivou ovšem zůstávají plenární zasedání parlamentů. Existuje široká škála nástrojů, které mohou být v dané komoře využity. Parlament si může především předvolávat ministry a vládu a diskutovat s nimi vládní politiku. Pravidelné a efektivní parlamentní dotazy a diskuse pomáhají objasnit vládní politiku a zajistit odpovědnost vlády. Tuto úlohu mohou parlamenty plnit zvláště dobře, pokud jsou zasedání vysílána nebo jinak zveřejňována. Parlamentní dohled se rozvinul ještě před rozvojem politických stran, proto je ve zkoumaných parlamentech běžné, že jednacím řádům obvykle umožňují i jednotlivému poslanci iniciovat využití různých procedurálních nástrojů, jako jsou parlamentní dotazy a krátké debaty. Ačkoli se často objevuje i kritika těchto nástrojů, jde spíše o kritiku způsobu, jakým jsou využívány nebo přímo zneužívány, než o kritiku samotných nástrojů. Přestože některé dotazy mohou být zaměřeny na zájmy úzké voličské základny, tento nástroj zároveň představuje příležitost vznést dotazy, které jsou v obecném zájmu. Je samozřejmé, že ať již jsou politické strany formálně zmocněny iniciovat užití procedurálních nástrojů nebo ne, vždy ovlivňují způsob, jakým jsou tyto nástroje využity. Zde pak může být problémem silná provázanost většinové parlamentní strany (koalice) s vládou (Beetham 2006: 56). Jednacím řádům proto obvykle zajišťují rovnováhu mezi vládní stranou a opozicí v parlamentu a část jednacím řádů také v procedurách, jako jsou debaty, zvýhodňuje jednu nebo více hlavních opozičních stran (Yakamoto 2007: 12).

Co se týká parlamentního dohledu nad nejvyšší kontrolní institucí, podle již zmiňované rozsáhlé komparativní studie Meziparlamentní unie 79 parlamentům z 88 podává nejvyšší kontrolní instituce zprávy (devět parlamentů je dostává zprostředkovaně přes vládu). Devatenáct vlád předkládá finanční výkazy prověřené auditorem, doprovázené stanoviskem veřejného auditora. Kromě předkládání výročních zpráv je také nejvyšším kontrolním institucím obvykle povoleno (popř. je od nich přímo vyžadováno) předkládat zprávy o zjištěních, ke kterým dospěla během kontrolního procesu. Parlamenty také mohou obvykle žádat speciální audity. Například v Rakousku může Národní rada na návrh soukromé osoby rozhodnout, aby Dvůr auditorů provedl audit, pokud je návrh předložený podle sekce 26 jednacím řádu, je předložen v psané podobě, je podpořen alespoň 20 členy parlamentu, a pokud se týká problematiky federální správy veřejných fondů, které spadají do jurisdikce Dvora auditorů (Yakamoto 2007: 75–76).

Co se týká situace v ČR, podle Rekořika a Šelešovského patří do kompetencí Poslanecké sněmovny kromě jiného kontrolovat plnění státního rozpočtu, přičemž mezi základní formy kontroly parlamentu patří především plenární zasedání, poslanecké výbory, komise, průzkumy a interpelace (Rekořik a Šelešovský 2003: 32). Parlament ČR jako nejvyšší orgán zákonodárné moci tedy vykonává svou kontrolní činnost ve vztahu k exekutivě především prostřednictvím svých iniciativních a kontrolních orgánů, tj. výborů, případně účelově zřízených komisí. Speciální působnost má Kontrolní výbor PSP ČR, který má spolupracovat

s NKÚ, ale i s ministerstvem financí. Další formou parlamentní kontroly jsou poslanecké komise, zejména dočasné, zřizované k objektivnímu a nezávislému vyšetření určitých skutečností. Parametry kontroly nastavuje Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě, který odráží obecné právní předpisy EU, jež vyžadují, aby finanční prostředky byly využívány hospodárně, efektivně a účelně. Hospodárnost se v zákoně definuje jako použití veřejných prostředků k zajištění stanovených úkolů s co nejnižším vynaložením těchto prostředků, a to při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů. Efektivností se rozumí takové použití prostředků, kterým se dosáhne nejvýše možného rozsahu, kvality a přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění. Účelnost se vymezuje jako takové použití veřejných prostředků, které zajistí optimální míru dosažení cílů při plnění stanovených úkolů (Rektořík a Šelešovský 2003: 65).

2. Komparace parlamentní kontroly hospodaření nejvyšších kontrolních institucí ve vybraných zemích

Názvy, postavení a způsob organizace nejvyšších kontrolních institucí, stejně jako jejich pravomoci a jejich povinnosti ve vztahu k parlamentu, se v jednotlivých zemích liší v návaznosti na strukturu právního systému daného státu a historický vývoj jeho kontrolních institucí. S postupující globalizací ovšem docházelo i ke snahám definovat určité jednotné standardy pro kontrolní instituce v jednotlivých zemích. V roce 1953 byla založena organizace INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institution), která v současnosti zahrnuje kolem 200 států reprezentovaných nejvyššími kontrolními institucemi. Na IX. kongresu organizace INTOSAI v Limě v roce 1977 byl přijat dokument nazvaný Lidská deklarace o základních směrech finanční kontroly, známá také jako Magna Charta vládního auditu, která představuje filozofický a koncepční rámec činnosti INTOSAI. Stanovuje základní požadavky na právní úpravu postavení a nezávislosti kontrolních institucí i jednotlivých auditorů, vztahy kontrolních orgánů vůči parlamentu, vládám a dalším orgánům veřejné správy a rozsah kontrolního mandátu kontrolní instituce, včetně jejího oprávnění podávat zprávy o svých kontrolních zjištěních a činnosti. Nejvyšší kontrolní instituce mají být podle Lidské deklarace vybaveny funkční a organizační nezávislostí potřebnou k plnění svých úkolů. Podle části páté Lidské deklarace mohou tyto instituce „plnit úkoly objektivně a efektivně pouze tehdy, jsou-li nezávislé na kontrolovaném subjektu a chráněny proti vnějším vlivům. Zřízení nejvyšších kontrolních úřadů a potřebná míra jejich nezávislosti má být stanovena ústavou; podrobnosti mohou být určeny v zákoně“ (INTOSAI 1977). Zejména má být zaručena adekvátní právní ochrana proti jakémukoliv zasahování do nezávislosti nejvyšší auditní instituce a jejího auditního mandátu. Nezávislost se musí promítnout i do nezávislosti jednotlivých členů NKÚ. Finanční nezávislost na kontrolovaných subjektech musí být zabezpečována schvalováním finančních prostředků pro NKÚ přímo parlamentem. Vztahy mezi NKÚ a parlamentem mají být podle části osmé Lidské deklarace stanoveny v Ústavě (INTOSAI 1977).

V mnohých zemích EU jsou skutečně nejvyšší kontrolní instituce zakotveny přímo v ústavě (např. v Rakousku, ve Spolkové republice Německo, v Itálii, ve Francii, Belgii, Španělsku, z nových členských zemí pak v Polsku, ve Slovinsku, na Slovensku a v Maďarsku). Největší prostor je nejvyšší kontrolní instituci – Účetnímu dvoru – věnován v rakouské ústavě. Její

V. část, nazvaná „Kontrola účetnictví a hospodaření“, obsahuje v osmi člancích podrobná ustanovení o postavení a působnosti Účetního dvora i o předkládání kontrolních zpráv parlamentu. Naopak například v německé ústavě se nejvyšší kontrolní institucí (Spolkovému účetnímu dvoru) věnuje podstatně stručnější úprava. Podrobněji jsou oprávnění Spolkového účetního dvora upravena spolkovým zákonem. V ústavách Itálie, Francie, Španělska, Irska, Slovinska a Maďarska jsou nejvyšším kontrolním institucím věnována také podstatně stručnější ustanovení. V ústavách Velké Británie, Švédska a Dánska se o nejvyšších kontrolních institucích nehovoří vůbec. Jejich postavení, působnost, vztah k parlamentu aj. ovšem upravují zákony.

S určitou mírou tolerance můžeme nejvyšší kontrolní instituce v zemích EU rozčlenit do tří základních typů:

1. Německo-skandinávský model – vyznačuje se blízkým vztahem k parlamentu – instituce této kontroly jsou organizovány jako úřad, který zpravidla nemá příkazovací oprávnění. Ze své činnosti jsou obvykle odpovědné parlamentu.
2. Účetní dvůr francouzského typu – jeho charakteristickým rysem je soudcovská kontrola. Účetní dvůr rozhoduje formou soudcovského rozhodnutí o předložených účetních závěrkách. Účetní dvory tohoto typu nalezneme také v Itálii, Lucembursku, Portugalsku, Řecku, Španělsku a Rumunsku.
3. Generální kontrolor anglického právního okruhu – kontrolní instituce tohoto typu jsou zásadně nezávislé na správě a mají blízký vztah k parlamentu. Kontrolor a generální auditor spolupracuje zejména s Výborem pro veřejné účty Dolní sněmovny, který projednává kontrolní zprávy z atestačních i výkonnostních auditů provedených kontrolorem a generálním auditorem a na jejich základě zpracovává vlastní zprávy pro plénum Dolní sněmovny (Kořínková 2007). Tento druh kontrolní instituce nalezneme také v Irsku, Kanadě, ve Spojeném království a v USA.

V následujícím textu budu analyzovat postavení nejvyšších kontrolních institucí (především z hlediska parlamentní kontroly jejich hospodaření) v zemích, kde existuje podobný model jako v České republice (vynechám tedy země s účetními dvory francouzského typu, které fungují jako soudy, a jen stručně zmíním britský model, který je úzce spojen s anglickým právním systémem).

2.1 Rakousko

Rakouská Ústava upravuje pravomoci a povinnosti nejvyšší kontrolní instituce v hlavě V pod názvem „Kontrola účtů a hospodaření“. Podle článku 121 Ústavy sestavuje Účetní dvůr účetní uzávěrku a předkládá ji Národní radě. Článek 122 Ústavy stanoví, že Účetní dvůr podléhá bezprostředně Národní radě. V otázkách hospodaření Spolku a hospodaření zákonných zastupitelstev profesní reprezentace, pokud spadají pod výkonnou moc Spolku, je činný jako orgán Národní rady, v záležitostech zemí, svazů obcí a jejich hospodaření, jakož i hospodaření zákonných zastupitelstev profesní reprezentace, pokud spadají pod výkonnou moc zemí, je orgánem příslušného zemského sněmu. Článek 123 Ústavy pak stanoví, že předseda Účetního dvora má, pokud jde o odpovědnost, stejné postavení jako členové spolkové vlády nebo zemských vlád podle toho, zda Účetní dvůr jedná jako orgán Národní rady nebo jako orgán zemského sněmu. Předseda Účetního dvora může být také usnesením Národní rady odvolán. Podle článku 126 odstavce b) je Účetní dvůr na základě usnesení Národní rady nebo na žádost

členů Národní rady povinen provést kontrolní akty hospodaření, jež spadají do jeho působnosti. Podle článku 126 d) předkládá Účetní dvůr Národní radě každoročně, nejpozději do 31. prosince každého roku zprávu o své činnosti. Kromě toho je Účetní dvůr oprávněn podávat Národní radě i zprávy o jednotlivých krocích, kdykoli o to Národní rada požádá. Zprávy Účetního dvora se poté, co byly předloženy Národní radě, zveřejňují. Pro projednání zpráv Účetního dvora v Národní radě se zřizuje stálý výbor, při jehož sestavení se dodržuje zásada poměrného zastoupení (Klokočka 2004: 485–488).

Také podle rakouského Zákona o Účetním dvoru předkládá Účetní dvůr zprávy o výsledcích svého šetření parlamentu. Účetní dvůr má také na základě usnesení Národní rady nebo opodstatněné žádosti Spolkové vlády nebo spolkového ministra provést akty kontroly účetnictví v jeho působnosti a výsledek sdělit Národní radě, eventuálně také úřadu, který žádost podal. Zvláštní ustanovení Zákona o Účetním dvoru (paragraf 23) stanoví, že prezident Účetního dvora „komunikuje bezprostředně s Národní radou a jejími výbory, a sice osobně nebo prostřednictvím jím vyslaného zástupce. Je povinen sdělit Národní radě a jejím výborům kdykoli informace k věci v jeho oblasti působnosti“ (Rechnungshof 1948).

2.2 Slovinsko

Slovinský Účetní dvůr je odpovědný za provádění svých funkcí Národnímu shromáždění i veřejnosti, a má proto právo a zároveň povinnost informovat o svých kontrolních zjištěních. Členové Účetního dvora jsou podle článku 151 Ústavy jmenováni Národním shromážděním (Klokočka 2005: 329). Práce Účetního dvora je podle článku 5 Zákona o účetním dvoru veřejná. Veřejný charakter práce Dvora auditorů je zajištěn mimo jiné vydáváním zpráv, které jsou předkládány Národnímu shromáždění (minimálně jednou za rok). Kontrolní zprávy Dvora auditorů Republiky Slovinsko se v parlamentu projednávají ve Výboru pro kontrolu rozpočtu a veřejných financí (zasedání výboru je veřejné), popřípadě i v jiných parlamentních orgánech, které kontrolní zprávy projednávají. Kontrolní zprávy jsou navíc obvykle zveřejňovány na webové stránce Dvora. Stanoviska nebo informace jsou v příslušných případech poskytovány médiím, pro zvláštní příležitosti jsou také organizovány tiskové konference. Důležitá kontrolní vyjádření jsou zpřístupňována k publikaci.

Podle článku 31 Zákona o Účetním dvoru schvaluje zdroje pro práci Účetního dvora Národní shromáždění na návrh Účetního dvora a tyto zdroje tvoří součást rozpočtu. Finanční výkazy Účetního dvora mají být prověřovány auditorskou společností, vybranou Národním shromážděním na návrh jeho pracovního orgánu odpovědného za rozpočtovou a jinou kontrolu veřejných financí. Účetní dvůr má také podle zákona předložit Národnímu shromáždění zprávu vydanou auditorskou společností (Court of Audit).

2.3 Polsko

Ústava Polské republiky v článku 202 odst. 2 přímo stanoví, že Nejvyšší kontrolní komora je podřízena Sejmu (Klokočka 2005: 228). Článek 6 Zákona o Nejvyšší kontrolní komoře stanoví, že Nejvyšší kontrolní komora provádí kontroly na příkaz Sejmu nebo jeho orgánů, na požádání prezidenta Polské republiky, premiéra nebo ze své vlastní iniciativy. Nejvyšší kontrolní komora provádí své úkoly na základě periodických plánů, které jsou předkládány parlamentu.

Smí také provádět kontroly ad hoc. Článek 7 Zákona o Nejvyšší kontrolní komoře přímo výslovně stanoví, které dokumenty má Nejvyšší kontrolní komora předkládat Sejmu. Sejmu předkládá zejména analýzu provádění státního rozpočtu a pravidel měnové politiky, stanovisko k dodržování rozpočtu ze strany vlády, vyjádření k výsledkům kontrol, které byly nařízeny ze strany Sejmu nebo jeho orgány, vyjádření k výsledkům kontrol provedených na žádost prezidenta Polské republiky, premiéra nebo k jiným důležitým kontrolám (zákon č. 7 z roku 1994).¹ Nejvyšší kontrolní komora také Sejmu každoročně předkládá zprávu o své činnosti.

Státní kontrolní výbor Sejmu má právo nejen analyzovat, ale také formovat směry kontroly ve státě. Výbor prezentuje své názory o plánech kontroly a rozpočtu Nejvyšší kontrolní komory a vydává zprávu o jejich realizaci, připravuje periodická vyhodnocení činnosti Nejvyšší kontrolní komory a především analyzuje samotnou kontrolu a realizaci post-kontrolní aktivity. Výbor může podat Sejmu podnět k bezprostřednímu předložení informací o výstupu kontroly vykonávané Nejvyšší kontrolní komorou, stejně jako předložit maršálovi (předsedovi) Sejmu výsledky hodnocení činnosti Nejvyšší kontrolní komory.

Prezident Nejvyššího kontrolního úřadu předkládá podle Zákona o Nejvyšší kontrolní komoře Sejmu analýzu implementace státního rozpočtu a směrů monetární politiky a zprávu o činnosti Nejvyšší kontrolní komory, po předložení Sejmu pak poskytne tyto dokumenty veřejnosti (článek 10). Článek 89 pak podrobně upravuje postup při disciplinárním řízení pro porušení profesních povinností nebo pro skutky, které narušují důstojnost pozice u jmenovaných zaměstnanců. Také zde hraje Sejm výraznou roli. Maršál (předseda) Sejmu určí na základě žádosti Prezidenta Nejvyšší kontrolní komory ve formě nařízení organizaci, složení a způsob jmenování členů disciplinárních výborů a jejich mluvčích i samotnou disciplinární proceduru. (nařízení má být zveřejněno v oficiálním věstníku Polské republiky „Monitor Polski“). Podobně podle článku 97 zákona maršál Sejmu určí (na základě žádosti prezidenta Nejvyšší kontrolní komory) formou nařízení požadovanou kvalifikaci, pravidla odměňování a specifikaci pozic zaměstnanců Nejvyšší kontrolní komory a toto nařízení stejným způsobem zveřejní (Act on the Supreme Chamber of Control 1994).

2.4 Maďarsko

Také Ústava Republiky Maďarsko stanoví v kapitole VI. v článku 32/C, že Státní účetní dvůr je finanční a hospodářský kontrolní orgán parlamentu, což potvrzuje i Zákon o Státním účetním dvoře. Podle článku 32/C odstavce 2 maďarské Ústavy Státní účetní dvůr informuje parlament prostřednictvím zpráv o kontrolách, které provedl (Klokočka 2005: 159). Jeho zprávy musí být zveřejněny. Předseda Státního účetního dvora také předkládá parlamentu účetní závěrku a spolu s ní též zprávu o její kontrole. Podle článku 19 Zákona o Státním účetním dvoře je prezident dvora odpovědný vůči parlamentu za platnost a správnost údajů a faktů obsažených v předložených zprávách (Act XXXVIII of 1989 on the State Audit Office 2007).

Prezident Státního účetního dvora předkládá mj. parlamentu také návrh organizační struktury Státního účetního dvora a má podle článku 13 odstavce e) Zákona zajistit, aby parlamentu byly předloženy také zprávy zahrnující výsledky provedených kontrol a analýzy provedené Státním účetním dvorem (kromě zpráv z kontrol provedených na žádost vlády, které předkládá premiérovi). Organizační struktura a roční rozpočet Státního účetního dvora má být podle Zákona (článek 14) schvalován parlamentem.

Článek 1 Zákona o Státním účetním dvoře stanoví, že Státní účetní dvůr je nezávislou kapitolou ve struktuře centrálního rozpočtu. Státní účetní dvůr předkládá návrh kapitoly „Státní účetní dvůr“, který je pak součástí návrhu rozpočtu. Finanční řízení Státního účetního dvora má být podle odstavce 5 článku 1 provedeno nezávislým auditorem pověřeným tímto úkolem speakrem (předsedou) parlamentu na základě konkurzu. Tímto úkolem může být pověřen pouze registrovaný auditor s kvalifikací v oblasti rozpočtu, který je zároveň členem Maďarské komory auditorů.

Článek 14 odstavec 2 pak stanoví konkrétně výši platu prezidenta a viceprezidentů Nejvyššího účetního dvora (stejný jako u ministra, resp. 85%) i maximální výši manažerských příplatků prezidenta (maximálně 100% platu). Paragraf 14 také stanoví, v jaké míře může prezident zvyšovat, resp. snižovat příplatky zaměstnanců úřadu (auditorů) a zvyšovat platy řídicích pracovníků.

2.5 Slovensko

Postavení Nejvyššího kontrolního úřadu na Slovensku upravuje třetí hlava Ústavy Slovenské republiky (druhý oddíl) (Klokočka 2005: 257–259). Článek 62 stanoví, že „Nejvyšší kontrolní úřad předkládá nejméně jednou ročně zprávy o výsledcích kontrolní činnosti Národní radě Slovenské republiky a vždy, když o to Národní rada Slovenské republiky požádá“. Podle paragrafu 5 Zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu Úřad vypracovává stanovisko k návrhu státního rozpočtu a stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu Slovenské republiky a předkládá je Národní radě ve lhůtě 30 dní po rozhodnutí vlády. Úřad má také povinnost vykonat na základě usnesení Národní rady kontrolu pro její potřebu v rozsahu své působnosti. Úřad předkládá Národní radě nejpozději do konce března zprávu o výsledcích kontrolní činnosti za uplynulý kalendářní rok. Zprávu o výsledcích kontrolní činnosti předkládá také vždy, když o to Národní rada požádá.

Podle paragrafu 21a) Zákona tvoří rozpočet Úřadu samostatnou kapitolu ve státním rozpočtu Slovenské republiky. Návrh rozpočtu kapitoly Úřadu předkládá Úřad ke schválení příslušnému výboru Národní rady. Příslušný výbor Národní rady předloží schválený návrh rozpočtu kapitoly Úřadu do 30. června běžného roku vládě, která o něm rozhodne. V paragrafu 21a) je výslovně uvedeno, že Úřad odpovídá Národní radě Slovenské republiky za hospodaření s prostředky státního rozpočtu kapitoly Úřadu. Národní rada kontroluje hospodaření Úřadu s majetkem státu včetně prostředků státního rozpočtu kapitoly Úřadu (NKÚ 2006).

2.6 Německo

Paragraf 114 odstavec b) německé Ústavy stanoví, že „Spolkový účetní dvůr, jehož členové mají soudcovskou nezávislost, přezkoumává účet, jakož i hospodárnost a řádné vedení rozpočtu a hospodaření. Kromě Spolkové vlády podává každoročně zprávu přímo Spolkovému sněmu a Spolkové radě. V ostatních věcech oprávnění Spolkového účetního dvora upravuje spolkový zákon“ (Klokočka 2004: 276–277).

Zákon o zásadách rozpočtového práva Spolku a zemí stanoví v paragrafu 47 odstavci 2, že účetnictví Účetního dvora je kontrolováno zákonodárnými sbory, které také udělují absoluto-

rium (Bundestag 2009). Podrobněji upravují působnost a povinnosti účetních dvorů zákony jednotlivých spolkových zemí.

2.7 Švédsko

Podle Zákona o auditu státních aktivit části 1 je švédský Národní kontrolní úřad (Riksrevisionen) agenturou, na kterou dohlíží Riksdag (parlament) a jejíž funkcí je kontrola aktivit státu. Kontrolní zprávy o ročních účtech státu mají být podle části 11 předkládány vládě a Riksdagu. Nejvýznamnější výsledky výkonnostního a finančního auditu mají být podle části 12 Zákona zahrnuty do výroční zprávy, která má být opět předložena vládě a Riksdagu.

Podle části 10 Zákona mohou generální auditori společně nebo jednotlivě předkládat Riksdagu zprávy týkající se kompetencí, organizace, personálu a aktivit Úřadu. Výbor monitoruje kontrolní aktivity a rozhoduje podle části 12 například o zprávách předkládaných z rozhodnutí generálních auditorů Riksdagu, které se týkají výkonnostního auditu, o výročních zprávách, včetně kontrolní zprávy k ročním účtům státu, o zprávách Riksbank (centrální banky) aj. Komentuje také kontrolní plány generálních auditorů a rozhoduje o návrzích na vyhrazení prostředků ze státního rozpočtu pro Národní kontrolní úřad. Podle části 19 je parlamentní výbor pro finance odpovědný za provádění kontrol švédského Národního kontrolního úřadu (Riksrevisionen 2002).

2.8 Velká Británie

Podle Zákona o národní kontrole (National Audit Act) z roku 1983 části 1 odstavce 2 je kontrolor a generální auditor z titulu své funkce úředníkem Dolní komory. Kontrolor a generální auditor je nezávislý z hlediska výkonu své funkce, zvláště co se týká rozhodnutí, zda provést kontrolu a z hlediska určení způsobu této kontroly. Při rozhodnutí, zda provést kontrolu, má ovšem podle Zákona (část 1, odstavec 3) brát v úvahu návrhy Výboru pro veřejné účty Dolní komory.

Podle části 4 Zákona (s názvem „Výdaje a účty Národního kontrolního úřadu“) mají být výdaje Národního kontrolního úřadu hrazeny z prostředků poskytnutých parlamentem. Kontrolor a generální auditor má pro každý finanční rok připravit odhad využití prostředků Úřadem (ve smyslu vládního Předpisu o zdrojích a účtech) a Komise pro veřejné účty přezkoumá jeho odhady a předloží je Dolní komoře s úpravami, pokud to uzná za vhodné. Komise podle části 2 Zákona sestává z člena Dolní komory (předsedy Výboru pro veřejné účty), předsedy Horní komory a sedmi dalších členů Dolní komory jmenovaných Dolní komorou (nesmějí to být ministři). Komise má podle Zákona čas od času předkládat Dolní komoře zprávy o výkonu svých funkcí. Při provádění svých funkcí má Komise podle odstavce 3 části 4 brát ohled na každé doporučení ze strany Výboru veřejných účtů a státní pokladny. Komise jmenuje podle odstavce 4 účetního, odpovědného za přípravu účtů pro Národní kontrolní úřad (postup je stanoven ve výše uvedeném vládním předpisu, část 5), a tento úředník má vykonávat také další funkce, které Komise určí. Komise také jmenuje auditora Národního kontrolního úřadu (The UK Statute Law Database 1983).

Na základě provedené analýzy je zřejmé, že ve státech EU převažují úpravy, podle nichž má nejvyšší kontrolní instituce blízký odpovědnostní vztah k parlamentu. Obvyklé je to zejména u kontrolních institucí v anglosaském i v německo-skandinávském modelu. Odpovědnostní vztah k parlamentu je vyjádřen především povinností nejvyšší kontrolní instituce předávat parlamentu výsledky kontrolní činnosti a zprávy o její činnosti, včetně hospodaření. Tento model je typický také pro země střední Evropy, včetně České republiky.

3. Analýza postavení NKÚ v ČR se zaměřením na parlamentní kontrolu hospodaření

Úkolem této kapitoly bude analyzovat postavení nejvyšší kontrolní instituce v České republice, především z hlediska právního zakotvení parlamentní kontroly jejího hospodaření, vyhodnocení jeho kompatibility s Lidskou deklarací a komparace se situací v ostatních zemích s podobným modelem. Na základě této analýzy a komparace se pokusím vyvodit případná doporučení pro lepší právní úpravu parlamentní kontroly NKÚ.

Funkci nejvyššího kontrolního orgánu plní v České republice Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ). Existence NKÚ vychází přímo z Ústavy České republiky. Ústava České republiky vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní a dalších ústavních prvků definuje v samostatné hlavě (Hlava pátá, čl. 97) Nejvyšší kontrolní úřad jako nezávislý orgán a zužuje jeho působnost pouze na kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu (Ústava ČR 2002). Lze proto konstatovat, že i v tomto Ústava v plném rozsahu nenaplnuje doporučení Lidské deklarace (Kořínková 2007: 13), účelem této analýzy ovšem není hodnotit rozsah kontrolních pravomocí, jak již bylo zpracováno jinde (např. viz výše), nýbrž analyzovat právní zakotvení parlamentní kontroly hospodaření NKÚ, na což se také dále zaměřím. Zde jen stručně shrnu, že postavení, působnost a organizační strukturu NKÚ stanoví Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, který nabyl účinnosti 1. 7. 1993. Na základě tohoto Zákona NKÚ zejména kontroluje a posuzuje hospodaření se státním majetkem i s finančními prostředky vybíranými na základě Zákona (např. na zdravotní a sociální pojištění) a plnění příjmových a výdajových položek státního rozpočtu. Úřad také vykonává kontrolu hospodaření České národní banky v oblasti výdajů na pořízení majetku a výdajů na provoz České národní banky. Prezidenta a viceprezidenta jmenuje podle Ústavy (čl. 97) prezident republiky na návrh Poslanecké sněmovny (podle paragrafu 10 odst. 2 Zákona o NKÚ na dobu devíti let). Členové Úřadu jsou na návrh prezidenta NKÚ voleni Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a jejich funkční období trvá nepřetržitě do šedesáti pěti let věku (paragraf 12 odst. 9). Institucionální nezávislost NKÚ doplňuje též přiměřená nezávislost finanční. Financování úřadu upravuje Část pátá „Financování a hospodaření úřadu“. Paragraf 32 Zákona o NKÚ stanoví, že výdaje na činnost Úřadu se hradí ze státního rozpočtu České republiky. NKÚ má samostatnou kapitolu ve státním rozpočtu (jeden z šesti tzv. autonomních rozpočtů vedle např. Poslanecké sněmovny, Senátu, kanceláře prezidenta ad.) a tato rozpočtová kapitola je součástí zákona o státním rozpočtu ČR. Návrh rozpočtu předkládá prezident Úřadu ke schválení kolegiu Úřadu a schválený návrh rozpočtové kapitoly Úřadu pak předloží ke schválení Poslanecké sněmovně a zároveň ministerstvu financí. Podle paragrafu 33 je hospodaření s rozpočtovou kapitolou Úřadu v podstatě shodné jako u orgá-

nů státní správy. Hospodaření Úřadu s majetkem státu včetně prostředků státního rozpočtu kapitoly Úřadu kontroluje Poslanecká sněmovna nebo její orgán, který si pro tento účel zřídila nebo který tímto úkolem pověřila. Závěrečný účet rozpočtové kapitoly Úřadu předkládá prezident Úřadu Poslanecké sněmovně současně se zprávou o ověření roční účetní závěrky auditorem.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že kontrola hospodaření NKÚ je v ČR upravena podobně jako v jiných středoevropských státech. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR kontroluje činnost NKÚ (podobně jako jiných institucí) především formou projednávání výročních zpráv o činnosti a souběžného schvalování jeho rozpočtu. Kontrolní činnost zajišťuje prostřednictvím výborů a jednání na plenárním zasedání Poslanecké sněmovny.

Co se týká vnitřního rozdělení pravomocí a povinností v rámci NKÚ, kolegium sestávající z 15 členů jmenovaných prezidentem republiky (na návrh Poslanecké sněmovny) schvaluje plán kontrolní činnosti NKÚ, návrh rozpočtu, výroční zprávu, jednací řád a dále ty kontrolní závěry, jež mají vztah ke státnímu závěrečnému účtu. Kolegium rozhoduje hlasováním. Ostatní kontrolní závěry schvalují senáty, tvořené minimálně 3 členy NKÚ. Vlastní kontrolní činnost provádějí kontroloři. Prezident a viceprezident NKÚ (viceprezident zastupuje prezidenta v plném rozsahu) jsou vybaveni rozsáhlými pravomocemi. Prezident má právo zúčastnit se schůzi parlamentu a jeho výborů a může v něm vystoupit, pokud jsou projednávány návrhy a stanoviska NKÚ (paragraf 8 odst. 4), na druhou stranu, vyžádá-li si parlament přítomnost prezidenta NKÚ, je povinen se dostavit (odst 5). Blízký vztah NKÚ k parlamentu je zřejmý i z dalších ustanovení Zákona o NKÚ, a to od spolupráce při zpracování kontrolního plánu přes poskytování kontrolních závěrů a s nimi spojených podkladů až po schvalování rozpočtu a výroční zprávy. Paragraf 17 odstavce 2 stanoví, že při zpracování návrhu plánu kontrolní činnosti se vychází z podnětů prezidenta Úřadu, viceprezidenta Úřadu a z podnětů členů Úřadu, přičemž „podněty vycházejí z vlastní kontrolní činnosti, od Poslanecké sněmovny, Senátu, jejich orgánů a vlády“. Podle odst. 4 předkládá prezident NKÚ schválený plán kontrolní činnosti k informaci Poslanecké sněmovně, Senátu a vládě a zveřejňuje jej ve Věstníku Nejvyššího kontrolního úřadu

Všechny schválené kontrolní závěry poskytuje NKÚ neprodleně parlamentu a vládě a jsou zveřejňovány ve Věstníku NKÚ (paragraf 30). Úřad poskytuje Poslanecké sněmovně, Senátu, jejich orgánům a vládě na požádání také kontrolní protokoly a další podklady pro schválené kontrolní závěry. Podle § 6 Zákona o NKÚ Úřad na vyžádání Poslanecké sněmovny nebo Senátu a jejich orgánů zpracuje také v dohodnutém termínu stanovisko k návrhům právních předpisů, týkajících se rozpočtového hospodaření, účetnictví, státní statistiky a výkonu kontrolní, dozorové a inspekční činnosti (Zákon o NKÚ 2006).

4. Shrnutí a inspirace pro zlepšení stávající praxe

Jako poměrně závažný nedostatek současného Zákona o NKÚ je možno vnímat jeho nedostatečné respektování a naplňování principů Lidské deklarace. Již výše bylo zmíněno, že vyjádření nezávislosti NKÚ zcela neodpovídá požadavkům Lidské deklarace. Ústava ČR pouze vymezuje NKÚ jako nezávislý orgán provádějící následnou kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu. Všechny ostatní podrobnosti a způsob financování

ponechává k úpravě zákona. Ústava sice stanovuje, že úřad je nezávislý orgán, ale ani Ústava, ani zákon tuto nezávislost nijak nespecifikují. Nedávají odpověď, v čem tato nezávislost spočívá a vůči komu směřuje. Zákon sice stanoví, že hospodaření Úřadu s majetkem státu včetně prostředků státního rozpočtu kapitoly Úřadu kontroluje Poslanecká sněmovna nebo její orgán, který si pro tento účel zřídila nebo který tímto úkolem pověřila. Neupravuje však podrobněji proces kontroly ani jaké informace je povinen předseda NKÚ parlamentu poskytnout. Za zamyšlení by stál také rozdíl mezi úpravou financování NKÚ v ČR a v jiných zemích, které v tomto směru plně respektují Limskou deklaraci v její sedmé části. Jak již bylo zmíněno výše, z ekonomického hlediska funguje NKÚ jako organizační součást státu. Má však vlastní rozpočtovou kapitolu, kterou kontroluje Poslanecká sněmovna. Na rozdíl od situace v ČR jsou v jiných zemích přidělovány NKÚ finanční prostředky přímo v samostatné rozpočtové hlavě, která není součástí státního rozpočtu, který pak podléhá kontrole NKÚ. Zákon o NKÚ se naopak od Limské deklarace odchyľuje, neboť stanoví, že výdaje NKÚ jsou hrazeny ze státního rozpočtu ČR, který NKÚ kontroluje.

Analýza ukázala, že v oblasti definice nezávislosti NKÚ, jeho vztahu k parlamentu i úpravě financování nejsou naplněny některé důležité zásady Limské deklarace. Je sice pravdou, že dokonce ani v některých západoevropských zemích (např. v Německu) neexistuje podrobná legislativní úprava této oblasti. Vzhledem k rozdílnosti politické kultury a problémům, které tento stav u nás způsobuje, by ovšem bylo zřejmě lepší tuto oblast lépe a podrobněji legislativně ošetřit. Především by měl být lépe a podrobněji upraven kontrolní proces parlamentu vůči NKÚ, zejména pak povinnost poskytnout parlamentu na požádání veškeré informace, které se týkají hospodaření Úřadu. Inspirativní zde může být rakouská úprava, především zvláštní ustanovení rakouského Zákona o Účetním dvoru (paragraf 23), které stanoví, že prezident Účetního dvora komunikuje bezprostředně (tj. osobně nebo prostřednictvím jím vyslaného zástupce) s Národní radou a jejími výbory a je povinen sdělit Národní radě a jejím výborům kdykoli informace k věci v jeho oblasti působnosti. Podobné ustanovení by mohlo pomoci vyjasnit spory o to, co vlastně může parlament po předsedovi NKÚ požadovat.

Podnětná může být také maďarská úprava, která výslovně stanoví, že „finanční řízení Státního účetního dvora má být podle odstavce 5 článku 1 prověřeno nezávislým auditorem pověřeným tímto úkolem speakrem (předsedou) parlamentu na základě konkurzu. Tímto úkolem může být pověřen pouze registrovaný auditor s kvalifikací v oblasti rozpočtu, který je členem Maďarské komory auditorů.“ Podobně článek 31 slovinského Zákona o Účetním dvoru explicitně vymezuje, že finanční výkazy Účetního dvora mají být prověřovány auditorskou společností, vybranou Národním shromážděním na návrh jeho pracovního orgánu odpovědného za rozpočtovou a jinou kontrolu veřejných financí. Účetní dvůr má také podle slovinského Zákona povinnost předložit Národnímu shromáždění zprávu vydanou auditorskou společností. Pokud zákon výslovně stanoví pravomoc parlamentu vybrat nezávislého auditora, situace je jasná a pravděpodobnost odhalení nedostatků hospodaření jistě vyšší. Mnohem snáze pak může být dosaženo požadavku zákona o hospodaření ve veřejné správě, aby finanční prostředky byly využívány hospodárně, efektivně a účelně. To je ostatně hlavní funkcí kontroly, jak bylo zmíněno v úvodní teoretické části.

To, že Nejvyšší kontrolní úřad je v Ústavě definován jako nezávislý orgán, by mělo být chápáno v souladu s Limskou deklarací jako funkční a organizační nezávislost a tato nezávislost by měla být vztahována především k jeho kontrolní činnosti (měl by být nezávislý

na kontrolovaném subjektu a chráněn proti vnějším vlivům). NKÚ by také měl mít pro svou činnost vymezené dostatečné finanční prostředky (tzv. finanční nezávislost). Není ovšem přípustné vykládat tuto nezávislost jako nezávislost absolutní (což by bylo v rozporu s Lidskou deklarací, část pátá), nebo dokonce stavět nejvyšší kontrolní instituci nad ostatní instituce a činit z ní orgán, který kontroluje, ale sám je nekontrolovaný. Takováto definice nezávislosti nejen že není v ničem přínosná, ale může být i nebezpečná, protože nedostatek kontroly může lehce vyústit ve zneužití moci a s tím spojeným dalším negativním jevům, jak ostatně ukazují naše zkušenosti. Je samozřejmě pravdou, že parlament je politickým orgánem, a proto se zde mohou snadno objevit politické tlaky, jak upozorňuje Mastronardi. Zároveň je ale orgánem voleným, tedy přímo legitimovaným občany, a jeho složení se navíc může přinejmenším jednou za čtyři roky změnit. Pozitivní funkce parlamentní kontroly vůči vládě a veřejným institucím byla teorií i praxí mnohokrát prokázána, stejně jako negativa jejího nedostatku (viz např. Mastronardi a studie Meziparlamentní unie). Každopádně, pokud již dojde k takovým negativním jevům, každý by měl nést odpovědnost za své jednání a svá rozhodnutí. Výjimkou by neměl být ani Nejvyšší kontrolní úřad a jeho členové.

Poznámky

1. Dále předkládá doporučení k zvláštním problémům projednávaným Sejmem ve vztahu k aktivitám orgánů provádějících veřejné funkce, vyjádření zahrnující námitky vzešlé z kontrol týkajících se aktivit členů Rady ministrů, hlav centrálních vládních úřadů, prezidenta Národní banky Polska a dalších hlav orgánů (článek 4, paragraf 1).

Použité zdroje

- Court of Audit. *Court of Audit Act* (<http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrseng.nsf/I/K5EA5A1964485AA63C125719600429994?Open&appSource=18FDFD2BA4047034C12570660026EBC9>).
- Deutscher Bundestag. 2009. *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (<http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg.html>).
- Gesetze des Bundes und der Länder*. Justiz-Online (http://www.lexsoft.de/lexisnexis/justizportal_nrw.cgi).
- Holtmann, Everhard a Patzelt, Werner J. 2004. *Kampf der Gewalten*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- International Constitutional Law Project Information. 1991. *The Constitution of the Republic of Slovenia* (http://www.servat.unibe.ch/icl/si00000_.html).
- Klokočka, Vladimír. 2004. *Ústavy států Evropské unie*, 1. díl. Praha: Linde.
- Klokočka, Vladimír a Wagnerová, Eliška. 2005. *Ústavy států Evropské unie*, 2. díl. Praha: Linde.
- Kořínková, Květoslava. 2007. *Kontrola veřejné správy*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.
- Mastronardi, Phillippe. 1991. *Kriterien der Demokratischen Verwaltungskontrolle*. Basel/Frankfurt am Main: Helbing und Lichtenhahn.
- Nováková, Jiřina. 2002. *Lidská deklarace a postavení nejvyšších kontrolních úřadů*. Praha: Europeum (http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=464&lang=en).
- Riksrevisionen. 2002. *Auditing of State Activities Act* (http://www.riksrevisionen.se/upload/622/legislation_SNAO.pdf).

- Rechnungshof. 1948. *Rechnungshofgesetz, Bundesgesetz vom 16. Juni 1948 über den Rechnungshof* (<http://www.rechnungshof.gv.at/ueber-den-rh/rechtsgrundlagen/rechnungshofgesetz.html>).
- Rektořík, Jaroslav a Šelešovský, Jan. 2003. *Kontrolní systémy veřejné správy a veřejného sektoru*. Praha: Ecopress.
- Senát Polské republiky. 2009. *Organs of State Control and for Defence of Rights* (<http://www.senat.gov.pl/k5eng/dok/konstytu/10.htm>).
- Sejm Polské republiky. 2009. *Controlling function* (<http://www.sejm.gov.pl/english/prace/cf5.htm>).
- State Audit office of Hungary. 2007. *Act XXXVIII of 1989 on the State Audit Office* ([http://www.asz.hu/ASZ/nemzetk.nsf/0/67FB28DC6A1C4B52C125732200421DE7/\\$File/Act_on_the_SAO.pdf](http://www.asz.hu/ASZ/nemzetk.nsf/0/67FB28DC6A1C4B52C125732200421DE7/$File/Act_on_the_SAO.pdf)).
- Vláda SR. 2008. *Znenie zákona č. 39/1993 Z.z o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky* (http://www.nku.gov.sk/downloads/Uplne_znenie_ustavy_a_zak_NKU.doc).
- Vláda SR. 1992. *Ústava Slovenskej republiky* (<http://www-8.vlada.gov.sk/data/files/1087.rtf>).
- The UK Statute Law Database. 1983. *National Audit Act* (<http://www.statutelaw.gov.uk/legResults.aspx?LegType=All+Legislation&title=national+audit+act&searchEnacted=0&extentMatchOnly=0&confersPower=0&blanketAmendment=0&TYPE=QS&NavFrom=0&activeTextDocId=1284352&PageNumber=1&SortAlpha=0>).
- Yamamoto, Hironori. 2007. *Tools for Parliamentary Oversight*. Geneva: Interparliamentary Union.